

סוג הבחינה: בגרות לבתי ספר על-יסודיים
 מועד הבחינה: חורף תשע"ד, 2014
 מספר השאלון: 034114

אזרחות

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעתיים ורבע.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.
- | | | | | |
|-----------|---|----------------|---|------------------|
| פרק ראשון | — | (14x1) | — | 14 נקודות |
| פרק שני | — | (9x3) + (13x1) | — | 40 נקודות |
| פרק שלישי | — | (12x2) | — | 24 נקודות |
| פרק רביעי | — | (11x2) | — | <u>22 נקודות</u> |
| סה"כ | — | | — | 100 נקודות |
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- ד. הוראות מייוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
 רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

השאלות

פרק ראשון (14 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 1-2.

1. ממשלת ישראל חתמה על הסכם תעופה בין-לאומי חדש, שנועד לצמצם את מעורבות הממשלה בתחום התעופה, ולאפשר לחברות תעופה זרות להתמודד מול חברות התעופה הישראליות על מחירי הטיסות ועל יעדיהן. בעקבות הסכם זה תיתכן הוזלת מחירים של כרטיסי הטיסה, והגדלת מספר התיירים המגיעים לישראל.

נציגים של חברות התעופה הישראליות הביעו התנגדות להסכם. לטענתם חלק ניכר מן המחיר של כרטיסי הטיסה נובע מן העלות של שירותי האבטחה והשמירה שהן מעניקות לנוסעים, ולפי הסכם התעופה החדש הן יאלצו לצמצם את מתן השירותים האלה, ובכך לפגוע בנוסעים.

א. ציין והצג את הגישה החברתית-כלכלית (סוציאל-דמוקרטית או ליברלית) שבאה לידי ביטוי בהסכם שחתמה הממשלה.

הסבר כיצד גישה זו באה לידי ביטוי בקטע.

ב. ציין והצג את הזכות של הנוסעים שעלולה להיפגע, לטענת הנציגים של חברות התעופה הישראליות. הסבר כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

2. בחצי האי גיברלטר הסמוך לספרד חיים כשלושים אלף תושבים. יש להם פרלמנט וממשלה משלהם, אך בריטניה אחראית להגנה על חצי האי, והיא מנהלת את מדיניות החוץ שלו. לאחרונה פרץ סכסוך בין בריטניה לספרד על הדיג בקרבת חוף גיברלטר. בעקבות סכסוך זה השליכו תושבי גיברלטר, בהסכמת הבריטים, אל תוך הים לבנים גדולות. לטענת דייגים ספרדים, בכך נמנעה מספינות הדיג שלהם האפשרות להתקרב לאזור ולדוג דגים למחייתם, כפי שעשו הדייגים בעבר.

א. ציין והצג תנאי אחד לקיום מדינה שלא מתקיים בגיברלטר.

הסבר כיצד תנאי זה בא לידי ביטוי בקטע.

ב. ציין והצג זכות של הדייגים הספרדים שנפגעה לטענתם.

הסבר כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

/המשך בעמוד 3/

פרק שני (40 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על ארבע שאלות:
על שלוש מהשאלות 3-7 (לכל שאלה – 9 נקודות)
ועל אחת מהשאלות 8-9 (לשאלה – 13 נקודות).

ענה על שלוש מהשאלות 3-7.

כתוב לפחות 2-3 משפטים בכל תשובה.

3. הצג את ההצדקה הטבעית-אוניברסלית ואת ההצדקה ההיסטורית להקמת מדינת ישראל כמדינת לאום, על פי הכרזת העצמאות.

4. הצג שני תנאים לבחירות דמוקרטיות.

5. הצג את המושג ממשלה קואליציונית.

6. הצג את המושג לאומיות אתנית-תרבותית.

7. הסבר מי זכאי לעלות לישראל ולהשתקע בה על פי חוק השבות.

ענה על אחת מהשאלות 8-9.

8. הצג את המושג פקודה בלתי חוקית בעליל.

הסבר כיצד פקודה בלתי חוקית בעליל פוגעת במובן המהותי של הדמוקרטיה.

9. הצג את המושג משאל עם.

הסבר כיצד עקרון הגבלת השלטון יכול להתממש באמצעות משאל עם.

פרק שלישי (24 נקודות)

בפרק זה שני קטעים. אם למדת את הנושאים שבאשכול א' (הרחבה בנושא "מדינת ישראל כמדינה יהודית"), קרא את קטע 1, וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו.
אם למדת את הנושאים שבאשכול ב' (הרחבה בנושא "פוליטיקה וממשל בישראל"), קרא את קטע 2 (בעמוד 5), וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו.

קטע 1

לאחרונה התקבלה בבית המשפט הגבוה לצדק (בג"ץ) פסיקה המחייבת את עיריית תל אביב לפעול לסגירתם של בתי עסק וחנויות בשבת. החלטה זו של בג"ץ התבססה על הצורך לאפשר לכל אדם יום מנוחה והיא עוררה מחדש ויכוח בין חילונים לדתיים. כמעט בכל עיר במדינה יש ניסיון למצוא דרך שתאפשר חיים משותפים. ברוב המקומות מרבית בתי העסק סגורים בשבת, מתוך רצון לכבד את הציבור הדתי במקום ברוח הפשרה שהושגה בין החילונים לדתיים מאז קום המדינה, וגם מתוך רצון לדאוג ליום מנוחה עבור כלל הציבור. אולם עדיין אפשר למצוא חנויות ומרכולים הפתוחים בשבת, והם מספקים פתרונות מקומיים לבילוי וקניות לציבור המעוניין בכך.

אני סבור שהפסיקה של שופטי בג"ץ בנוגע להחלטה לסגור את בתי העסק בשבת חשובה משום שהיא מעוררת דיון ציבורי, אבל כיהודי חילוני אני מתקשה להסכים עם החלטה זו. חשוב לי להיות במדינה שדמותה ואופייה ייקבעו על ידי הרוב היהודי במדינת ישראל. אני מניח כי רוב זה יהיה מעוניין לשמר את האופי היהודי והדמוקרטי של המדינה ואת אורח החיים הליברלי של הפרט.

עם זה אני יכול להצדיק את פסיקת בית המשפט בנוגע לצורך ביום מנוחה לעובד. אני סבור שפתיחת בתי עסק בשבת, כפי שהיא מתקיימת כיום, מאלצת אזרחים ישראלים רבים לעבוד בשבת במרכזי קניות, במסעדות ובאתרי נופש. פתיחת העסקים בשבת כרוכה לעתים בעבודה במשמרות ארוכות מהרגיל, תמורת שכר נמוך. לדעתי על המדינה לדאוג לעובדים בשבת ולהבטיח הגנה על זכויותיהם, ורק כך לאפשר לבתי עסק שיהיו מעוניינים בכך לפעול בשבת.

(מעובד על פי nrg, 26/6/13)

ענה על שתיים מהשאלות 10-12 (לכל שאלה – 12 נקודות).

שים לב: בחלק הראשון של כל שאלה (הצגת מושג) עליך לענות על פי מנה שלמדת, ולא על פי הקטע.

10. הצג את השסע הדתי-חילוני.

הסבר כיצד אחד מן הגורמים לשסע זה בא לידי ביטוי בקטע.

11. הצג את הגישה של מדינת היהודים בנוגע לדמותה הרצויה של מדינת ישראל.

הסבר מהי עמדת הכותב כלפי גישה זו.

12. הצג את המושג זכויות חברתיות.

הסבר את טענת הכותב בנוגע לזכויות חברתיות, כפי שהיא מוצגת בקטע.

/המשך בעמוד 5/

אם למדת את הנושאים שבאשכול ב' (הרחבה בנושא "פוליטיקה וממשל בישראל"),
קרא את קטע 2, וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו.

קטע 2

לאחר הבחירות לרשויות המקומיות חלים בדרך כלל שינויים בהרכב של בעלי התפקידים במוסדות השלטון המקומי: ראשי ערים וראשי מועצות מתחלפים וגם חברי מועצה מתחלפים, וחדישים נכנסים במקומם. רק דבר אחד נשאר קבוע – היחסים בין השלטון המקומי לממשלה. כבר עם קום המדינה הכריז שר המשפטים שיש להעניק לרשויות המקומיות עצמאות מוחלטת. אולם מאז ועד היום רק פחתה העצמאות שלהן, עד שמועצת העיר נעשתה גוף מנהלי שהוא הזרוע הביצועית של השלטון המרכזי, ולא יותר.

כיום מקובל בעולם לעודד ביזור סמכויות בתחום הפוליטיקה, הכלכלה והמנהל. פירוש הדבר הוא הענקת סמכויות מן השלטון המרכזי לשלטון המקומי והענקת מידה של אוטונומיה לרשויות המקומיות. במערב אירופה למשל הורחבו מאוד הסמכויות של הרשויות המקומיות.

לדעתי, הגיע הזמן שגם בישראל יורחבו הסמכויות של השלטון המקומי ויוגדרו בחקיקה בכנסת. חקיקה זו צריכה להתקיים בשיתוף מומחים. הם יסייעו לנסח את החוק, ואף יציעו דרכים להרחבת הסמכויות של הרשות המקומית. עבודת המומחים תביא בחשבון את צורכי התושבים, וההצעות של המומחים יועלו לדיון בכנסת.

כדי לזרז את השינוי במעמד הרשות המקומית אני מציע להשתמש גם ברשתות החברתיות כמו פייסבוק וטוויטר. פעילות של קבוצות ברשתות אלה הוכחה כיעילה. כאשר מסרים מהרשתות החברתיות התפרסמו בעיתונות הכתובה והמשודרת נגרמו שינויים בתחומים שונים. אני סבור שחברי הקבוצות יוכלו להפעיל לחץ על מקבלי ההחלטות בשלטון המרכזי כדי שיפעלו לשיפור המעמד של הרשות המקומית, וכך יוכלו נבחריה לקדם תחומים החשובים לתושבים.

(מעובד על פי הארץ, 12/5/13)

ענה על שתיים מהשאלות 13-15 (לכל שאלה – 12 נקודות).

שים לב: בחלק הראשון של כל שאלה (הצגת מושג) עליך לענות על פי מה שלמדת, ולא על פי הקטע.

13. הצג את התלות של השלטון המקומי בשלטון המרכזי בישראל.

הסבר את עמדת הכותב בנוגע לתלות זו.

14. הצג שניים מן השלבים בחקיקת חוק בישראל.

הסבר כיצד אחד משלבי החקיקה בא לידי ביטוי בקטע.

15. הצג את מקורות המידע של התקשורת.

הסבר כיצד השימוש במקורות אלה בא לידי ביטוי בקטע.

ענה על שתיים מהשאלות 16-19 (לכל שאלה – 11 נקודות).

16. במגרשי כדורגל נפוצה התופעה שבה אוהדים קוראים קריאות פוגעניות כלפי שחקנים. ההתאחדות לכדורגל החליטה לגבש תכנית למיגור (לחיסול) התופעה. בתכנית שגיבשה ההתאחדות מוצעות דרכי פעולה שונות: מפגשים בין אוהדים לשחקנים מקבוצות יריבות, קריאה מפורשת להימנע מגידופים במגרשי הכדורגל וביציעים, ופנייה למוסדות חינוך בבקשה להקצות שעות לימוד בנושא.
- ציין והצג את העיקרון הדמוקרטי שהנחה את ההתאחדות לכדורגל בגיבוש תכניתה. הסבר כיצד עיקרון זה בא לידי ביטוי בקטע.
17. באחד המחוזות בקנדה הועלתה הצעה לחקיקה שעל פיה ייאסר על אזרחים עובדי המגזר הציבורי במחוז, כגון עובדים באתרי הממשל ובבתי ספר, לחבוש כיפה או להתכסות ברעלה, וכן ייאסר עליהם לענוד מגן דוד או צלב.
- המתנגדים להצעה זו טענו כי יש בה פגיעה בזכות בסיסית של האזרחים.
- ציין והצג זכות שעלולה להיפגע, לטענת המתנגדים להצעה. הסבר כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.
18. ממשלת ישראל החליטה לייצא למדינות אחרות חלק מן הגז הטבעי שהתגלה מול חופי הארץ. ארגוני סביבה וחברי כנסת מן האופוזיציה הגישו עתירות לבית המשפט הגבוה לצדק (בג"ץ) נגד החלטה זו. השופט הוציא צו ובו דרש מן המדינה להשיב בתוך שלושים יום על העתירות שהוגשו, ולהפסיק את יצוא הגז בפרק זמן זה.
- ציין והצג את הצו שהוציא בג"ץ (צו החלטי או צו על תנאי). הסבר כיצד צו זה בא לידי ביטוי בקטע.

19. בחברה הישראלית מתנהל ויכוח בנוגע לדיוור הציבורי. יש הטוענים שעל המדינה לממן בנייה של דירות להשכרה כדי שהאזרחים יוכלו לשכור אותן במחיר נמוך, ויש המתנגדים לרעיון זה. הבע את עמדתך בוויכוח זה. הצג שני נימוקים התומכים בעמדתך ומתבססים על מושגים מתחום האזרחות.

בכתיבתך הקפד על הרכיבים האלה:

א. טענה – הצגת עמדתך בעניין באופן ברור.

ב. הנמקה – הצגת שני נימוקים, שבעזרתם אתה מבסס את טענתך על מושגים וידע

מלימודי האזרחות.